

BENETOVIĆEVA SLIKA U KOMIŽI

Davor Domančić

UDK 75(497.13),,15":929
Benetović, M.
Izvorni znanstveni rad
Davor Domančić
Regionalni zavod za zaštitu
spomenika kulture, Split

Martin Benetović (oko 1550-1607), hvarski komediograf i pisac „Hvarkinje” potpisao je šest slika Kristove muke 1599. godine smještenih na pjevalištu uz kasnorenesansno raspelo u franjevačkoj crkvi u Hvaru. Na osnovi tih slika autor je prema stilskim odlikama pripisao njegovu djelu prizore Otajstava krunice na oltaru Gospe Ružarija u crkvi sv. Nikole nad Komižom koji su smješteni na kamenom oltaru iz radionice Trifuna Bokanića.

U polatinjenom imenu Martinus de Benedictis na potpisu šest slika Kristove muke na ogradi pjevališta franjevačke crkve u Hvaru prepoznao je Dušan Berić ime Martina Benetovića (oko 1550-1607),¹ poznatog hvarskog komediografa koji je napisao Komediju „Hvarkinja”, a po njoj mu se pripisuje „Komedija od Raskota” i „Prigovaranje pod Križićem u Plamah meu Bogdanom i Raskotom lcvčarom vrhu Brušanah”. Poznat je bio i kao svirač na kneževim zabavama u Hvaru (1575. g.), a 1589. godine izabran je za orguljaša hvarske stolice. Osim toga, hvarska pučka kongrega izabrala ga je za poslanika duždu u Mlecima zbog zahtjeva pučana za stroži nadzor trošenja novca iz hvarske komunalne blagajne. U Mlecima je na tom poslu 1607. godine umro.²

Taj kratak životopis očituje nadarena čovjeka kojemu je njegova svestranost u njegovanju književnosti, glazbe i slikarstva pribavila popularnost u Hvaru, a k tome vjerojatno i ostale ljudske vrline osigurale mu izbor među hvarskim pučanima za njihova predstavnika pred duždem.

Njegov ciklus od šest slika Kristove muke naslikan je da upotpuni kompoziciju ograde pjevališta u hvarskoj franjevačkoj crkvi koja se vezuje uz dva oltara Francesca Santa Crocea pod njim, sve uokvireno reljefnim ukrasom u drvu, pozlaćenim i obijeljenim. Na sredini toga i na vrhu je bilo postavljeno veliko drveno i obojano

¹ D. Berić, Nekoliko bilježaka o Martinu Benetoviću i njegovu radu, Anali, Dubrovnik 1956, 378; isti, Slikarski opus hvarskog komediografa Martina Benetovića, Prilozi povijesti otoka Hvara II, Hvar 1962, 34. Već je ranije P. Kolendić pretpostavio da bi slike Kristove muke u Hvaru mogle biti Benetovićevo djelo. P. Kolendić, Pozorišna lista jedne predstave Benetovićeve Hvarkinje, Zbornik radova SAN XVII, Beograd 1952, 93.

² D. Berić, Nekoliko bilježaka. . . , n. dj., 375.

raspelo kasnorennesansnog sloga, koje se može datirati u drugu polovinu 16. stoljeća. Ono u tom vremenu predstavlja visoko vrijednu umjetninu u Dalmaciji.³

Prema tome Benetović sudjeluje u jednom značajnom obogaćenju unutrašnjosti te crkve kada se 1583. godine naručuju tri oltara od Francesca Santa Crocea, mletačkog slikara, koji je zajedno sa svojim ocem Gerolamom ukrasio mnoge franjevačke crkve u Dalmaciji. To su glavni i dva pobočna oltara, od kojih ova dva posljednja tvore jedinstvenu, i u isto vrijeme nastalu kompoziciju drvene obloge sa slikama koja je prekrila cijelu zapadnu, odnosno pročelnu stranu jedinstvenog zatvorenog redovničkog kora u toj crkvi. Drveni obojani i pozlaćeni okviri za triptihe ta dva pobočna oltara produljuju se preko konkavnih površina sa slikama Santa Crocea na ogradu pjevališta, kojoj je na sredini veliko raspelo s po tri slike Kristove muke sa strana. Iako sa skromnom vrijednošću izvedbe, Benetović je 1599. godine tim slikama kao posljednji upotpunio tu cjelinu. To ga ujedno očituje kao aktivnog sudionika pri uređenju te franjevačke crkve kojoj svojim slikarskim djelom ukrašava unutrašnjost.⁴

Na tim je slikama uočljiva njegova slikarska vrsnoća koju je u potpunosti utvrdio Kruno Prijatelj u svom prikazu tog djela:⁵ nastojanje k usklađenosti kompozicije slike, što nameće misao o njezinu nastanku po nekom vrsnijem predlošku, dok u modelaciji likova i njihovih odijela iskazuje nezgrapnost, a isto tako i sirovost boje koja ne prati dosljedno u nijansama modelaciju. Spomenuo je da je svojom nevještom rukom prenosio tuđe grafičke predloške. Međutim, ovome treba dodati znatne alteracije izgledu slika retušima pri restauraciji 1881. godine.⁶

Na osnovi ovog otkrića Benetovićevo slikarskog djela prepoznao sam njegovu slikarsku ruku i na Otajstvima krunice koji uokviruju nišu s kipom Gospe Ružarija na pokrajnjem oltaru južne lađe crkve sv. Nikole u Komizi.

Ta je slika bila popravljena u restauratorskoj radionici Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu 1984. godine.⁷ Platno je zatečeno u raspadajućem stanju s otkinutim rubovima i velikim oštećenim površinama te s potamnjelim lakom. Međutim, na slikama nije bilo preslika pa su slikarije zadržale izvorne boje. Uspostavljena je cjelina koja se s novom podlogom mogla ponovno učvrstiti u okvir uz nišu s Gospinim kipom.

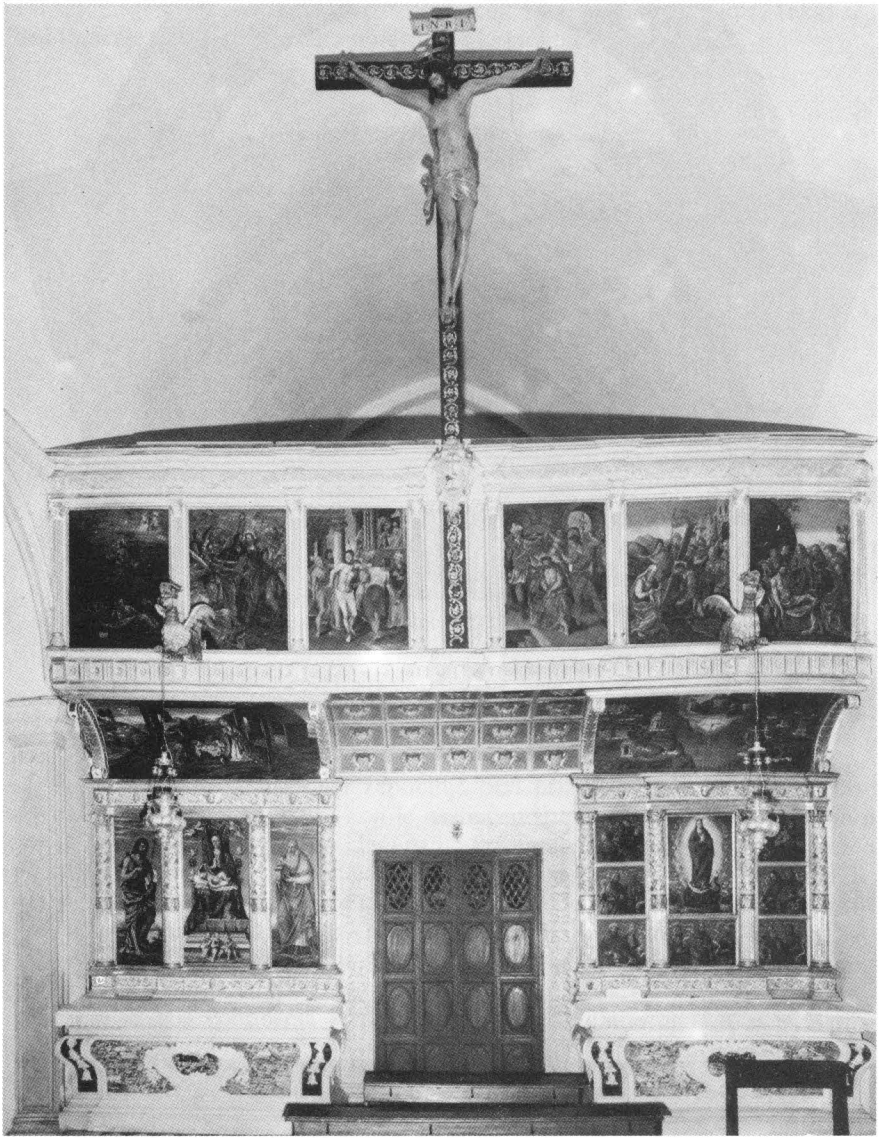
³ To je raspelo bilo davno skinuto s ograde pjevališta (možda početkom 19. st.) zbog trošnosti drvene konstrukcije pjevališta i obješeno na zidani pilastar prema sjevernom brodu franjevačke crkve. Tek je nakon popravka u restauratorskoj radionici Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu 1977. godine ponovno postavljeno na svoje izvorno mjesto na pjevalištu. Tada je pjevalište ojačano armiranobetonskom pločom. To je raspelo bilo izloženo u velikoj fotografiji na izložbama o Restauriranim umjetninama Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu, Šibeniku, Zadru i Hvaru 1977. i 1978. godine.

⁴ *B. Maroević*, *Dipinti nella Chiesa e Convento de' Francescani*, *Bullettino di archeologia e storia dalmata* V, Split 1882, 152.

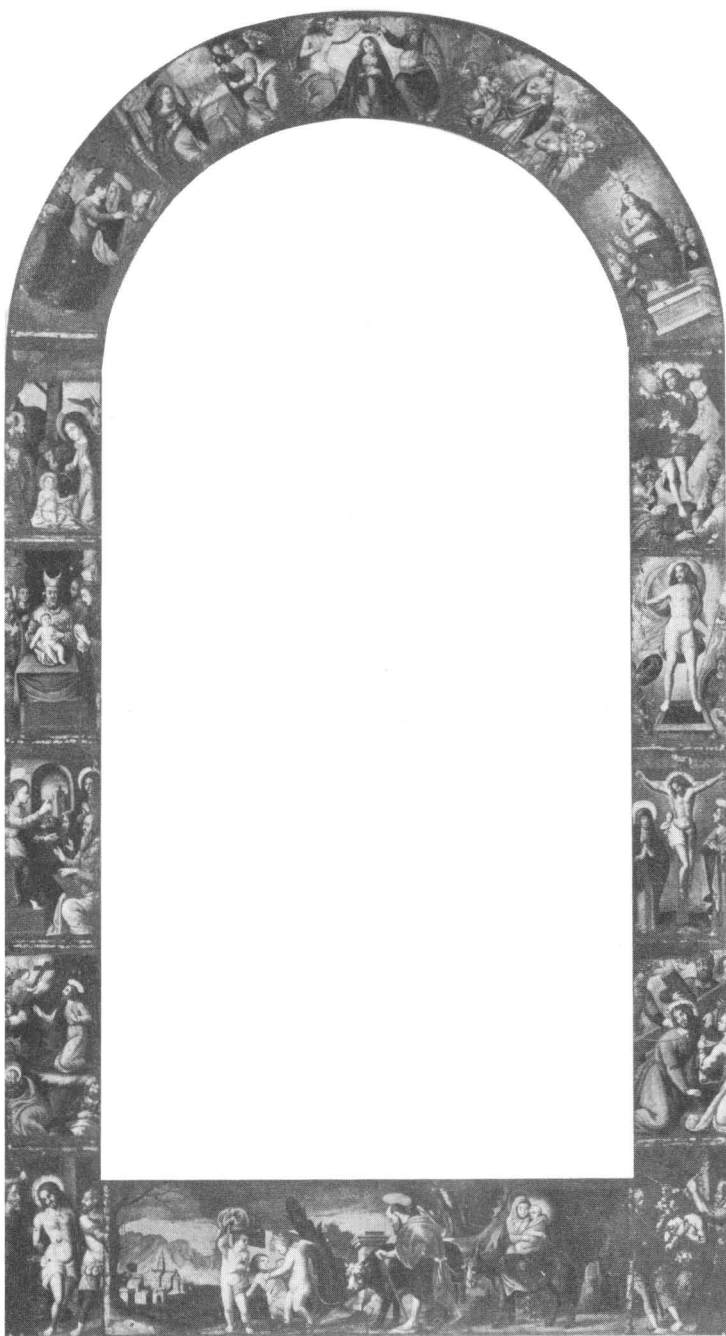
⁵ *K. Prijatelj*, *Ciklus slika Martina Benetovića u Hvaru*, *Čakavska rič* 2, Split 1974, 140.

⁶ Te su slike obnovljene 1881. godine i od tog vremena postoje na njima retuši koji su dijelom izmijenili izvornost Benetovićevo djela. *B. Maroević*, n. dj., 152. Slike su ponovno obnovljene 1974 godine u restauratorskoj radionici Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu i tom prilikom nisu bili skinuti ti retuši.

⁷ Sliku je restaurirao Slavko Alač. Prebačena je na novo platno i zalijepljena voštanom smjesom uz vodootpornu šperploču. Oštećenja su ispunjena karnaubom i retuširana uljenom bojom, dok veća oštećenja nisu retuširana već prekrivena lokalnim tonom. Objavljene slike fotografirane su prije retuša.

Oltari i pjevalište ispred kora franjevačke crkve u Hvaru

Martin Bentović, Oltarna slika Otajstva, Komiza, crkva sv. Nikole

Prizori Otajstava krunice nanizani su redom: radosna, žalosna i slavna, i to lijevom stranom od sredine luka prema dolje i desnom stranom prema gore do vrha luka, time da je na vrhu luka Gospino krunjenje kao vrhunac Gospine svetosti. Dolje u sredini je prizor Bijega u Egipat, tema koja ne pripada Otajstvima. Takav redoslijed upućuje na redanje prizora obratno od kazaljke na satu.⁸

M. Benetović, Navještanje

Pri vrhu lijeve strane luka započinje prvi prizor radosnog Otajstva. Prizor Navještenja zbiva se u prostoru koji je naznačen stupom i nabranom zavjesom na lijevoj strani. Gospa na toj strani kleči na prekrivenom klecalu na kojem je otvorena knjiga. Obučena je u odjeću uobičajene boje: haljina crvene i plašt plave boje. Raspletene kose i raširenih ruku prima navještenje anđela Gabrijela, koji pokleknuvši prilazi joj s desne strane u crvenoj haljini i žutom haljetku. Desnicu je uzdigao na blagoslov, a u ljevici drži ljiljan. U sredini se na bijeložutoj pozadini oblaka pojavljuje golubica Duha Svetoga.

Slijedi prizor Pohoda Marijina u kojem u sredini stoje zagrljene Marija i Elizabeta, lijevo sv. Josip i desno sv. Zaharija. Prostor u kojem se prizor odvija ne prepoznaje se zbog oštećenja. Ponavljaju se boje Gospine odjeće, dok je sv. Elizabeta u tamnoj haljini s bjelkastim plaštem koji se obvija oko ramena i pasa. Sv. Josip i Zaharija su u haljinama smeđe boje, ovaj posljednji sa židovskom kapom na glavi.

⁸ Takav redoslijed suprotno od kazaljke na satu postoji na slici F. Bassana u župskoj crkvi u Vrboskoj, što se često ponavlja i na drugim primjerima, dok na oltarnoj pali Carla Rido-lfija u župskoj crkvi u Nerežišćima i Ingolijevoj slici u župskoj crkvi u Omišu redoslijed teče u smjeru kazaljke na satu.

M. Benetović, Vizitacija

Porodjenje je na prvom gornjem dijelu okomite strane. Uz golo dijete desno kleči Gospa sklopljenih ruku, a lijevo sv. Josip koji se klečeći oslanja na štap, a prikazuje ga kao starca proćelave glave. Nad djetetom se u pozadini klečeći nadvio pastir, a iza Gospe proviruje glava vola i magarca. Štala je napravljena od gređa sa slamnatim krovom, a u pozadini se otvara krajolik. Ponavlja se isti raspored boja na odjećama likova: Gospa u crvenom i plavom, sv. Josip u smeđem.

U Prikazanju u hramu sv. Šimun drži dijete na postolju prekritom draperijom crvene boje. Šimun je ogrnut žutozemljanom odorom sa židovskom kapom na glavi. Lijevo je sv. Josip, desno Gospa, a u pozadini dva dječaka – anđela. Prizor je u pozadini flankiran s dva četvrtasta pilastra s profiliranim impostima, nad kojima se vjerojatno izvijao luk koji je prekinut rubom slike.

Slijedi Našašće u hramu: Krist lijevo sjedi na prijestolju u svijetloljubičastoj haljini i plavom plaštu. Tri ga naučitelja sjedeći slušaju, a u pozadini s desne strane stoji Gospa sklopljenih ruku. Prostor hrama je rastvoren jednim lukom u kojem se na otvorenom pojavljuje visoka kuća s ravnim krovom.

Žalosna Otajstva počimaju s prizorom Molitve na Maslinskoj gori. Krist kleči obučen u svijetloljubičastu haljinu i ogrnut plavim plaštem. Pred njim se lijevo pojavljuje anđeo u crvenkastoj haljini i s križem u zučkastobijelim oblacima. U gornjem desnom kutu prikazana je maslina tamnozeleno boje, a na dnu su dva usnula apostola u plavim haljinama, lijevi s crvenim, a desni sa žutim plaštem.

M. Benetović, Porodenje

Na okomitoj lijevoj strani dolje je prizor Kristova bičevanja. Krist je privezan uz stup ogrnut samo bjelkastom draperijom oko bedara. Desni lik mučitelja ima odijelo nalik rimskom vojniku svijetloljubičaste boje. Stup uz koji je Krist privezan zelene je boje s marmoriziranom površinom.

Na suprotnom donjem desnom kutu nastavlja se prizor Krunjenja trnovom krunom koji je najviše oštećen pa su se sačuvali posljednji tragovi likova: Krist sjedi ogrnut tamnocrvenim plaštem, sa strane po jedan mučitelj koji mu nabijaju trnovu krunu.

Iznad toga je Kristov pad pod križem. Krist je u crvenoj haljini pokleknuo pod težinom križa, a desno je pred njim klekla Veronika s rupcem, obučena u žučkastu haljinu. U pozadini su tri lika, od kojih srednji Šimun Cirenejac pomaže nositi križ.

Nad tim slijedi prizor Raspeća: raspetom Kristu slijeva stoji Gospa u crvenoj haljini i plavom plaštu, a desno sv. Ivan u plavoj haljini i crvenom plaštu. Čitav je prizor, dakle, sveden na tri lika.

M. Benetović, Obrezovanje Krista

M. Benetović, Krist podučava u hramu

Slavna Otajstva započinju Kristovim uskrsnućem. Krist stoji nad otvorenim sarkofagom u svijetlocrvenom plaštu s barjakom u lijevi, dok je sa svake strane po jedan vojnik sa štitom u ruci.

Kristovim uzašašćem završava gornji dio desne okomite strane. Krist u zavijenom svijetlocrvenom plaštu lebdi nad okupljenim apostolima, od kojih prvi lijevi ima crveni plašt, a desni žuti. Iza u pozadini javljaju se glave ostalih apostola. Prizor je osobito oštećen na Kristovu tijelu.

Prvi prizor na poddanku luka s desne strane Silazak Duha Svetoga: Gospa je u sredini izdignuta na postolju, a uokolo su zbijeni apostoli. Gospa je opet obučena u crvenu haljinu i pravi plašt, dok se odijela apostola smjenjuju od plave i žute do smeđe i ljubičaste. Nad Gospom se pojavljuje golubica Duha Svetoga u bjelkastožutim zrakama.

Slijedeći prizor na luku prema gore je Gospino uznesenje na nebo. U sredini stoji Gospa sklopljenih ruku, pogleda svrnuta prema nebu na kojem su po jedan anđeo sa svake strane. Lijevo i desno su likovi apostola koji sklopljenih ruku prate taj prizor. Boje se na haljinama opet ponavljaju u suprotstavljanju svijetlijih i tamnijih.

M. Benetović, Molitva na Maslinskoj gori

I konačno na vrhu luka Gospino krunjenje: Gospa kleči prekrivenih ruku na prsima, lijevo Krist gol do bedara u crvenom plaštu. On u ljevici drži zemaljsku kuglu s križem na vrhu, a desnom podržava s Kristom krunu nad Gospinom glavom na žutoj pozadini rastvorena neba.

Svi su prizori bili međusobno odijeljeni s dvostrukom zlatnom crtom, po čemu bi se moglo pretpostaviti da su takvom zlatnom crtom bili uokvireni, što se ne može utvrditi jer su im vanjski rubovi odsječeni. Uobičajeno je da se prizori Otajstava uokviravaju, odvajajući ih od središnjeg dijela slike.

Izvan ovih triju Otajstava krunice, na donjem središnjem dijelu slikar je prikazao Bijeg u Egipat. Zašto je odabrao tu temu i raširio je kroz cijelu dužinu podanka, odvojivši na taj način prizore Otajstava, teško je utvrditi.

U tom je prizoru na lijevoj strani slikar prikazao crkvu koja po svom obliku, a posebno po smještaju na uzvisini među uokolo strmim bregovima koji je okružuju podsjeća na samu crkvu sv. Nikole u Komiži za koju je izradio sliku s Otajstvi-

M. Benetović, Bičevanje Krista

ma. Na taj je način slikar proširio krajolik u kojem se prizor Bijega zbiva i smjestio ga u pomalo realan prostor povezavši ga s tom crkvom, u kojem prevladavaju, a u ono vrijeme još i više, obrađena polja pod vinogradima koja se nameću doživljaju tog krajolika na prilazu crkvi. Taj je prizor s magarcem i volom mogao biti svakodnevan u Komiži pa mu je možda bio tematski najprikladniji da ga prikaže, nastojeći mu dati uvjerljivost stvarnog događaja. Možda je Benetović s prikazom crkve sv. Nikole htio naglasiti nastanak tih Otajstava za tu crkvu.

M. Benetović, Krunjenje trnovom krunom

M. Benetović, Uzašašće Kristovo

Desno Gospa s djetetom jaši na magarcu, s objema nogama na jednoj strani, kako žene uobičajeno jašu, a njega za ular vodi sv. Josip koji se desnicom opire o štap. Uz njega je u pozadini vol kojeg tri anđela vode za konopac, a jedan od njih nosi na glavi košaru s hranom prekritu draperijom. Neposredna pozadina obrasla je zelenim i smeđim raslinjem i stablima između kojih se na lijevoj strani širi krajolik prema crkvi i okolnim bregovima. U sredini među tim raslinjem prikazao je četvrtast pilastar s profilacijama na gornjem i donjem dijelu, unijevši na taj način u prizor i arhitektonsku čest koja je svojstvena slikama renesansnog sloga.

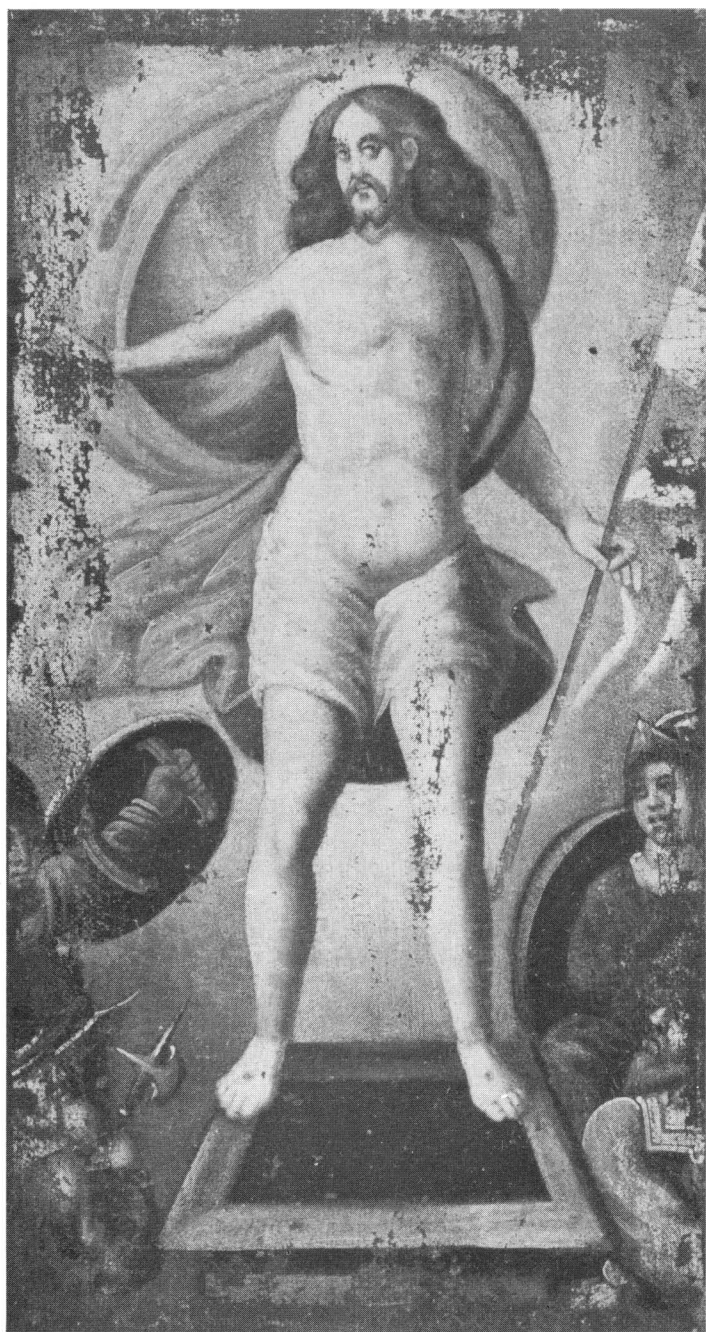

M. Benetović, Krist pada pod križem

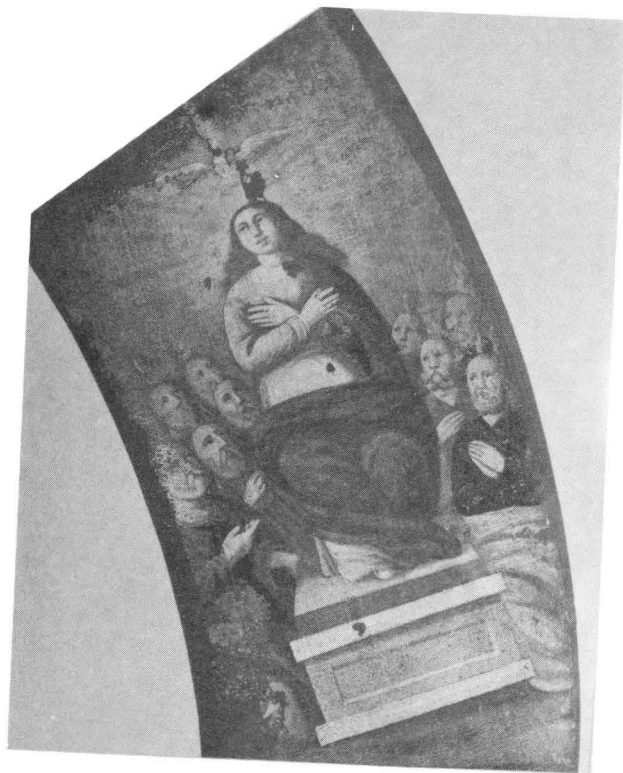

M. Benetović, Raspeće

M. Benetović, Uskrsnuće

M. Benetović, Silazak Duha Svetoga

Taj se prizor, dakako, odvaja od ostalih jer ne pripada sadržaju Otajstava, a isto tako po svojoj slobodnoj kompoziciji koja odudara od sheme Otajstava. Prizor Bijega u Egipt odvija se u krajoliku s raslinjem i hridima u kojem se u daljini otvara pogled prema komiškoj crkvi pa tako taj krajolik poprima odlike stvarnog prostora komiškog krajolika.

Za razliku od ovog prizora, svi ostali imaju odraz uobičajenih shema koje diktiraju kompozicijske odrednice. Međutim, u njima oblik likova, njihov međusobni odnos, izraz lica, a posebno koloristička usklađenost pokazuju Benetovićevu nemoć k vrsnijem slikarskom izrazu. Njegovi su likovi u proporcijama zdepasti, u pokretima i izrazu lica ukočeni, u kolorističkcj modelaciji tijela i draperije nezgrapni. To su sve odlike koje se sretaju i na Benetovićevim slikama Kristove muke u Hvaru i sve ono što je o tim slikama utvrdio K. Prijatelj. Ono što neposredno povezuje ova Otajstva s njegovim slikama u Hvaru to su fizionomije likova, posebno one Krista koje su potpuno iste. Iste su izbuljene oči s naglašenom šarenicom i izbočenim kapkom, posebno nos u profilu koji se izravna s čelom i konačno intonacija boja koja na objema slikama poprima neku sivkastu umrtvljenost koja joj zamagljuje intenzitet.

M. Benetović, Gospino uznesenje

Još nešto povezuje hvarsko i komiško djelo: jedno i drugo je radeno da se upotpuni prikaz objekta pobožnosti u crkvi: u Hvaru je to raspelo, a u Komiži lik Gospe Ružarija. Benetović je u Hvaru raspelu dodao prizore muke, a u Komiži Gospi Ružarija sva Otajstva krunice, dakle, u oba je slučaja imao umjetnički podređenu ulogu.

Slika Otajstava došla je do nas ne samo oštećena već i okrnjena. Po tome je očito da su svi prizori s rubova skraćivani jer su likovi kidani na pola tijela ili lica. Na sadašnjem oltaru slici je točno određena širina udubljenim prostorom u kamenu, pa je po tome očito da slika nije bila radena za taj oltar.⁹ Taj oltar po svojim stilskim odlikama i obradi ukrasnih dijelova pripada Bokanićevoj radionici s početka 17. stoljeća. Za to su posebno svojstvene glave uokvirene u ukrasu na ključnom kamenu i podancima stupova, zatim reljefni ukras sa spljoštenim licem, što je sve osobitost Bokanićeve radionice. I dva lika sa strane oltara u malim nišama, desno sv. Dominik, a lijevo sv. Katarina Aleksandrijska odaju odlike te radionice.¹⁰

⁹ Preko Otajstava su postavljeni šarniri staklenih vratnica niše, pa je donji postavljen između prizora Raspeća i Pada pod križem, a gornji čak preko Kristovih bedara na prozoru Uzašašća. I to je dokaz naknadne adaptacije Otajstava na novom oltaru.

¹⁰ Dok je lik sv. Dominika vezan uz pobožnost Ružarija, dotle se lik sv. Katarine Aleksandrijske s tim ne povezuje. Nekad se u crkvi sv. Nikole u Komiži čitao život sv. Katarine Aleksandrijske. O Bokanićevim stilskim odlikama vidi: *D. Domančić*, Bokanićev ninski oltar, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 10, Split 1956, 211-256.

M. Benetović, Krunjenje Gospe

Stilskom pripadnošću tog oltara Bokanićevoj radionici treba odrediti njegovo vrijeme nastanka, a po tome i rezanje i adaptaciju slika Otajstava koje su se morale prilagoditi novom oltaru. Tom vremenu treba pripisati i sjedeći kip Gospe s djetetom s dva anđela i cijelim ukrasom niše u kojoj je kip smješten. Po tome je, dakle, očito da su slike Otajstava nastale za jedan drugi oltar, odnosno da je Benetović došao slikati Otajstva da bi uokvirio neku već ranije postojeću sliku Gospe Ružarija.

U Valierovoj vizitaciji Komiže 1579. godine u crkvi sv. Nikole spominje se samo jedan oltar posvećen tom titularu.¹¹ Znači da tada još nije bilo oltara Gospe Ružarija. To se ponavlja i u vizitaciji hvarskog biskupa Cedulina 1611. godine kad se spominje samo jedan oltar presv. Otajstva.¹² Tek se proširenjem crkve pružila mogućnost postave novih oltara. Izgleda da se konačno proširenje zbilo prije 1634. godine kada se spominje da je crkva „nedavno proširena”.¹³ Međutim, po C. Fiskoviću proširenje stare romaničke crkve 13. stoljeća počinje krajem 15. ili početkom 16. stoljeća, time da je današnja središnja lađa bila gotova 1537. godine.¹⁴

¹¹ D. Donančić, Valierova vizitacija na otoku Hvaru i Visu, Arhivska građa otoka Hvar I, Hvar 1961, 56.

¹² Visitatio Cedulini Insulae Pharensis et Issae, Biskupski arhiv Hvar, 659.

¹³ C. Fisković, Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 17, Split 1969, 77.

¹⁴ Isto.

M. Benetović, Bijeg u Egipt

U vizitaciji hvarskog biskupa Morarija 1627. godine spominje se oltar Gospe Ružarija i bratovština koja mu pripada, a u isto se vrijeme spominje da je crkva proširena s tri stupa i četiri luka, ali još bez krova.¹⁵ Godine 1634. u izvještaju I.

Radionica Trifuna Bokanića, Oltar Gospe Ružarija, Komiža, Crkva sv. Nikole

Ivaniševića spominje se u crkvi sv. Nikole kameni oltar Gospe Ružarija koji je neposvećen, lik Gospe s djetetom i uokolo Otajstva krunice: „Vidit super eodem Iconam, in medio eius Immaginen depictam E. M. V. filium in brachio tenenti, coronas dispensatis, et insuper misterijs Sanctissimi Rosarij circodante.”¹⁶ Iz navedenog je teško razabrati da li je lik Gospe s djetetom ovaj postojeći. Međutim, u to je vrijeme oltar iz Bokanićeve radionice već postojao, a s njime i sadašnji kip Gospe s djetetom, kojemu su dijelovi pod haljinom u osnovnim oblicima izmodelirani u drvu,¹⁷ danas obučen u jednu sasvim novu haljinu.

¹⁵ A. V. Mardešić, Neke opaske uz vizitaciju Petra Morarija, Službeni glasnik Hvarske biskupije, 1986, 29. (šapirografirano).

¹⁶ Joannes Joannitius, Visitatio 1634, Biskupski arhiv Hvar, 20.

¹⁷ Drveni ukras u niši kao i način modeliranja donjih, haljinom pokrivenih dijelova kipa Gospe odaje stilske odlike koje su istovremene s nastankom kamenog oltara.

Iz svega se navedenog može zaključiti da Bokanićev komiški oltar nastaje iz 1611. godine, a prije 1627. Ta je radionica u prvom desetljeću 17. stoljeća bila posebno djelatna na obližnjem Hvaru, kad je izrađen oltar za hvarsku stolnicu i kad se gradi velika hvarska loža, a poznat je i oltar iz te radionice na Visu, u župskoj crkvi Poselja.¹⁸

Podatak iz Cedulinove vizitacije u kojoj se 1611. godine ne spominje oltar Ružarija u crkvi sv. Nikole u Komiži stoji u suprotnosti s atribucijom oltarne slike Otajstava krunice Martinu Benetoviću jer on umire 1607. godine. Međutim očita podudarnost stilskih odlika Otajstava s njegovom Kristovom mukom u Hvaru te činjenica o tome da su Otajstva bila namijenjena jednom drugom, ranijem liku Gospe Ružarija dopušta pretpostavku da je spomenuta Cedulinova vizitacija previjdjela postojanje jednog ranijeg oltara Ružarija u toj crkvi, što se ponekad događa u tim pohodima, ili je pak slika prenesena iz neke druge crkve.¹⁹

Ovo novo slikarsko djelo Martina Benetovića u Komiži još više ističe njegovo šire bavljenje slikarstvom. Zato je i sada jasnije njegovo bavljenje u Korčuli kada po narudžbi slika grbove korčulanskih gradskih knezova početkom 1600. godine, odlazećeg Giacoma Bragadina i novoimenovanog Zuanna Duoda, koji su bili izloženi na javnom mjestu u tamošnjoj općinskoj palači.²⁰ Ova njegova komiška Otajstva značajna su posebno zato što nisu doživjela kasnije retuše, kao njegove slike Kristove muke u Hvaru, pa se na njima jasno očitava njegov način slikanja i njegova slikarska vrsnoća, po čemu će se moći dalje tragati za njegovim slikarskim djelima u Dalmaciji.²¹

¹⁸ C. Fisković, Trifun Bokanić na Hvaru, Peristol 16-17, Zagreb 1973/4, 53-64; K. Prijatelj, Dvije potvrde za radionicu Tripuna Bokanića, Zbornik za likovne umetnosti, Novi Sad 1985, 334, 335.

¹⁹ U župskoj crkvi u Visu postoji oltar Ružarija spomenut u Valierovoj vizitaciji 1579. godine. D. Domančić, n. dj. (11), 53

²⁰ C. Fisković, Pokladne svečanosti i kazališne igre XVI stoljeća u Korčuli, Mogućnosti 5, Split 1975, 563.

²¹ Oltarna slika Gospe Ružarija u župskoj crkvi sv. Mihovila u Dolu na Hvaru nema Benetovićevih slikarskih odlika, iako spada u krug primitivnog lokalnog slikarstva, a njezin nastanak neposredno prije 1598. godine pružio je K. Prijatelj, Pala Gospe od Ružarja s bratimima iz Dola na Hvaru, Adrias 1, Split 1987, 224.

LA PEINTURE DE BENETOVIĆ A KOMIŽA

Davor Domančić

Martin Benetović (vers 1550-1607), comédiographe de Hvar, auteur de la comédie „Hvarkinja” a signé en 1599, six tableaux représentant la Passion du Christ et situés le long du crucifix datant de la Renaissance tardive placé sur la clôture du chœur de l'église des franciscains de Hvar. Sur la base de ces peintures l'auteur lui attribue celles représentant les motifs des Mystères du Rosaire se trouvant dans l'église St-Nicolas de Komiža, située sur l'autel de la Vierge du Rosaire. Ce tableau est sur l'autel en pierre provenant de l'atelier de Trifun Bokanić, exécuté au cours de la seconde décennie du XVIIes. à figure aussi une statue en bois de la Vierge à l'Enfant, de même époque. Etant donné que la peinture a été ultérieurement adaptée aux dimensions de l'autel de Bokanić, l'auteur suppose qu'elle avait été peinte pour un autel antérieur du Rosaire, puisque Benetović décéda en 1607. Nous connaissons, d'après les documents, les blasons qu'il a peints à Korčula et cette oeuvre de Komiža souligne d'autant plus son activité de peintre parallèle à son oeuvre de comédiographe, ainsi qu'à son exécutions d'oeuvres musicales sur les orgues de la cathédrale de Hvar.